

AZ EÖTVÖS TÁRSULAT 2011. ÉVI KÜLDÖTTKÖZGYŰLÉSE

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat éves Küldöttközgyűlését 2011. május 21-én tartotta az ELTE TTK Eötvös-termében (Budapest, Pázmány Péter sétány 1/A).

A napirend előtti előadást tartott *Lux Iván* (Országos Atomenergia Hivatal főigazgató-helyettese, a Nukleáris Biztonsági Igazgatóság vezetője) *A fukusimai reaktor-baleset* címmel, az ismert aktualitású eseményekről.

Miután meggyőződött arról, hogy a küldöttközgyűlés határozatképes, – a 97 küldöttből 59 megjelent – *Sólyom Jenő* levezető elnök megnyitotta a Küldöttközgyűlést, köszöntötte a küldötteket, a meghívottakat, az elnökséget, valamint a Társulat érdeklődő tagjait. Röviden ismertette a napirendi pontokat.

Mindenekelőtt megemlékeztünk az elnökség elhunyt tagjairól, *Horváth Zalán* elnökről és *Kollár János* megválasztott elnökről, valamint az elhunyt tiszteleti tagokról, *Toró Tiborról* és *Deutsch Gyuláról*.

Ez után került sor – a közgyűlés egyhangú egyetértésével – a Szavazatszámlláló Bizottság felkérésére (*Szabó György, Szénási Istvánné, Tichy Géza*).

Ezt követően tartotta meg *Kádár György* főtitkári beszámolóját.

A Közgyűlés elé terjesztette a Társulat Közhasznúsági jelentésének tartalmi beszámolóját, majd Gazdálkodási és számviteli beszámolóját, valamint a 2011. évi költségvetési tervet.

A tartalmi beszámolóban a közhasznú tevékenységek hivatalos csoportosítása szerint a következő témakörökben végzett társulati munkáról számolt be:

- tudományos tevékenység, kutatás;
- nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés;
- kulturális tevékenység, kulturális örökség megővése, környezetvédelem;
- az euroatlanti integráció elősegítése.

Ennek keretében ismertette a Társulat szakcsoportjainak és területi csoportjainak széleskörű, szakmai tekintetben kiemelkedően igényes rendezvényeit.

Gazdálkodási és számviteli beszámoló:

Sajnos költségvetési támogatás – hasonlóan az előző évhez – nem volt a 2010-es évre sem. Vagyonunk 227 eFt-tal nőtt. Ezután következett a mérleg ismertetése, és az eredménykimutatás a 2010-es évről. Mindezek részletezése megtalálható a *Fizikai Szemle* 2011/7–8 számában, az ELFT 2010. évről szóló közhasznúsági jelentésében.

Tartalmi beszámoló a közhasznú tevékenységről:

A részletes beszámoló szintén megtalálható az előbb említett közhasznúsági jelentésben, ezért itt csak vázlatosan foglaljuk össze.

– Szakcsoportok programjai (például: Sugárvédelmi továbbképző, Szkeptikus konferencia, Közép- és Általános Iskolai Fizikatanári Ankét, elméleti fizikai iskolák stb.)

– Tudományos tevékenységek, kutatások (például: Fizikus Vándorgyűlés Pécsen, Marx György emlékülés, CERN-látogatás, Science on Stage stb.)

– Nevelés és oktatás, képességfejlesztés (például: Középiszkolai Fizikatanári Ankét – Miskolc, Általános Iskolai Fizikatanári Ankét – Eger, CERN – Genf, Tanulmányi versenyek – Eötvös, Öveges, Mikola, Szilárd Leó, vitafórum a felsőoktatási és közoktatási törvény módosításáról stb.)

– Ismeretterjesztés: ezen a téren jelentős volt a területi csoportok tevékenysége (például: Baranya megyei *Kis esti fizika* elnevezésű rendezvény, Debreceni Fizikusnapok, Fejér megyei ismeretterjesztő előadások). Fizibusz – vándorló fizikai kísérletek. Atomoktól a csillagokig – előadássorozat középiskolásoknak. A *Fizikai Szemle* önálló megjelentetése mellett a KöMaL előállításában is részt veszünk, de ez utóbbi főként a MATFUND Alapítvány feladata.

– Kulturális tevékenységek (például: Természettudományi kultúra terjesztése stb.)

– Kulturális örökség megővése keretében Eötvös Loránd emléktáblájának és sírjának koszorúzása.

– Euroatlanti integráció elősegítése: Az EPS munkájában *Nagy Dénes Lajos*, a CERN-ben *Sükösd Csaba*, a Science on Stage-ben *Kovách Ádám* és Sükösd Csaba képviseli a Társulatot. A Science on Stage 2011. április 16–19. között zajlott le Koppenhágában.

2010. évi pénzügyi beszámoló és 2011. évi költségvetési terv:

A 2010-es eredmény: 227 eFt (a tervezett 61 eFt helyett). Ez az összeg a mérlegben tőkeváltozásként került átvezetésre. Ez a növekedés jelentős javulás az előző évi 2367 eFt csökkenéssel összehasonlítva. Az eredménykimutatás részletezése megtalálható a *Fizikai Szemle* 2011/7–8 számában, az ELFT 2010. évről szóló közhasznúsági jelentésében.

A 2011-es tervezett eredmény: –12 eFt.

A társulat anyagi helyzete sajnos továbbra is aggasztó. Az 1989. évi állapotot tükröző induló tőkéhez (7,6 MFt) képest 3,1 MFt-ra csökkent a vagyonunk. Az MTESZ a csőd szélén van, ezért a Társulat titkársága októberben a KFKI telephelyre költözött. Sajnos a támogatások is csökkentek. Az NKTH-nál a kormányváltást után gondok merültek fel. A befogadott pályázatokat nem bíralták el, és nem folyósították a támogatást, így a Társulat sok pénztől elesett. Ezen okok miatt a CERN-i út szállásköltségét és az EPS tagdíját

nem tudta kifizetni az ELFT. Pozitívum viszont, hogy a MOL rengeteget áldoz a tehetségevelésre, és a Társulatot is támogatja. 2010-ben 3,5 milliót adtak, ami nagy segítség volt. Meg kell még említeni az Innovációs Szövetségen keresztül a Knorr-Bremsét, amely az ankétokat támogatja, valamint a Paksi Atomerőművet és az Ericssont, mint támogatókat.

Kádár György végül összefoglalta négyéves főtítkári ciklusának legfontosabb tapasztalatait, megköszönve a négy évig élvezett bizalmat. Megrendülten emlékezett meg elhunytjainkról: a tavaly megválasztott elnöki várományos Kollár Jánosról, rendes hivatali idejét töltő elnökünkről, Horváth Zalánról, továbbá a Társulat két elhunyt tiszteleti tagjáról, Toró Tibor temesvári és Deutsch Gyula leuveni magyar fizikaprofesszorokról.

Ezt követően került sor a felügyelőbizottság jelentésére. *Ádám Péter* megállapította, hogy a 2010-es év eltért a tervtől. Ennek fő oka a pályázati pénzek hiánya volt. A főkönyv vezetése naprakész, a könyvelés jó. Hiány nem keletkezett. A *Fizikai Szemle* egyenlege negatív. A működési költségek csökkentek a KFKI-ba való költözéssel. Az elnökségi üléseket havonta megtartották a nyári szünet kivételével, ezekről emlékeztetők készültek. Biztos bevétel a tagdíjakból származik, a bizonytalan pedig a konferenciákból. Kérte, hogy aki tudja, támogassa a Társulatot! A beszámolót és a tervet elfogadásra javasolta. A vezetőségnek a gazdálkodást és a stratégiát feltétlenül át kellene gondolnia!

Szavazásra került sor, aminek eredményeképpen:

- Közhasznúsági jelentés elfogadva.
- 2011. évi költségvetési terv elfogadva.
- Felügyelőbizottság jelentése elfogadva.

Ezután eseti határozathozatal következett az ELFT elnökének megválasztásáról.

Sólyom Jenő elmondta, hogy az alapszabály szerint kétévenként van tisztújító közgyűlés. A Társulat tavaly választotta meg Kollár Jánost elnöknek, aki 2011-ben kezdte volna meg elnöki munkáját. A következő ciklusra megválasztott elnök halálával előállt rendkívüli helyzetre vonatkozóan a jelenlegi alapszabály nem tartalmaz rendelkezést. Azért, hogy az Eötvös Loránd Fizikai Társulat ne maradjon egy évig, a következő közgyűlésig elnök nélkül, a Társulat közgyűlése a mai napon a következő határozatot hozza:

A megválasztott elnök halála miatt előállt rendkívüli helyzetben az Eötvös Loránd Fizikai Társulat 2011. május 21-i közgyűlése a tisztújítással együtt új elnököt is választ, és annak 2 évre szóló mandátuma a többi tisztségviselővel együtt a mai nappal, megválasztásával kezdődik. Az eseti határozatot a közgyűlés egyhangúlag elfogadta.

Ezt követően Sükösd Csaba vázolta a stratégiai bizottság javaslatát a közgyűlésnek. A bizottság tagjai: *Ádám Péter*, *Kádár György*, *Nagy Dénes Lajos*, *Sükösd Csaba* és *Szatmáry Zoltán*. Egy stratégiai tervet dolgoztak ki, amely letölthető az ELFT honlapjáról. Ez egy munkaanyag, most nem kell konszenzusra jutni vele, hanem – alapos megvitatás után – a következő közgyűlésen kellene elfogadni. A stratégiai terv céljai:

1. Az ELFT küldetésének, jövőképeinek, célkitűzéseinek és szerepvállalásának megállapítása.

2. Az ELFT közép- és hosszú távú célkitűzéseire szükséges tevékenységek és prioritások meghatározása.

3. Akciók, programok és projektek azonosítása az ELFT prioritásainak megfelelően.

4. Az ELFT különféle szervei és testületei illetőségének és felelősségének azonosítása az ELFT stratégiai tervének végrehajtásában.

5. Pénzügyi irányelvek és javaslatok kidolgozása az ELFT stratégiai terv végrehajtásához.

Az anyaghoz a helyszínen többen hozzászóltak.

Ezután *Woynarovich Ferenc* terjesztett elő javaslatot az ELFT Alapszabályának módosítására:

- Elnökségi létszám bővítése 10 főről 12 főre.
- Egy tényleges főtítkárhelyettesi poszt legyen.
- Az alelnöki és főtítkárhelyettesi posztok közötti különbség megszüntetése.
- Négy éves ciklus lenne, újválaszthatósági korlát megszüntetése.
- A Felügyelőbizottság és Jelölőbizottság munkája is négy évre szóljon.
- Áttérés olyan rendszerre, hogy ne legyen minden évben választás.

Akinek ezzel kapcsolatban javaslata van, az küldje el az elnökségnek, és az elnökség azt a következő közgyűlésig megtárgyalja. A helyszínen nem volt hozzászólás.

Kádár György elmondta, hogy az Eötvös-éremből évente egy darabot szokott átadni a Társulat. Idén kivételesen kettőt adnánk át. Horváth Zalánt még életében terjesztették elő Eötvös-éremre, *Kiss Árpádot* pedig még korábban. *Patkós András* az éremmel kapcsolatban a titkos szavazás mellőzését kéri a posztumusz díj miatt. A közgyűlés ezt elfogadta. Kádár György átadta az Eötvös-érmet Horváth Zalán fiának, *Horváth Dánielnek*.

A Társulati tiszteleti tagságra kettő javaslat érkezett: *Kövesi-Domokos Zsuzsa* (baltimore-i Johns Hopkins Egyetem emerita professzora) és *Joachim Burgdörfer* (Bécsi Műszaki Egyetem, Osztrák Tudományos Akadémia).

Az elhangzottakról való vitát követően Kádár György az elnökség nevében visszaadta a közgyűlésnek a megbízatást és a következő 4 évhez sok sikert kívánt.

Ezek után *Patkós András* ismertette a Jelölőbizottság (*Heiner Zsuzsa*, *Kiss Gyula*, *Krasznaborkay Attila*, *Patkós András* és *Zsúdel László*) előterjesztését az új tisztségviselők megválasztásáról. Ismertette továbbá az egyes jelöltek életrajzát.

A 14 szakcsoportból 12-től érkezett javaslat. A területi csoportoknál rosszabb a helyzet, ott 5-től jött válasz. Az elnökséggel folyamatos konzultációt tartottak.

Elnöknek *Kroó Norbert* professzort jelölték, aki az MTA rendes tagja, az SZFKI-ban kutató, és 1958-tól az ELFT tagja.

Főtítkárnak *Kürti Jenő* professzort javasolták, aki az ELTE-n oktató, a Biológiai Fizika Tanszék vezetője, 1978-tól tagja a Társulatnak. Kutatási területe a molekulafizika, spektroszkópia.

A közgyűlés a két jelöltet elfogadta, újabb személyeket nem javasoltak.

Alelnök jelöltek: *Csákány Antalné, Kamarás Katalin, Moróné Tapody Éva*, Nagy Dénes Lajos, *Zagyvai Péter*. A felsorolt jelöltek közül 3 főt kell választani.

Főtitkárhelyettes jelöltek: *Cserti József, Kádár György, Kirsch Éva*, Krasznahorkay Attila, *Ősz György*. A felsoroltakból 4 főt kell megválasztani.

A jelölteket elfogadták, új személyeket nem javasoltak.

Felügyelő Bizottság: az alapszabály értelmében új bizottság választása szükséges, jelöltek: *Fábián Margit* (SZFKI), Kovách Ádám (ATOMKI), *Lobner Tivadar* (MFA), *Mester András* (miskolci tanár), *Ujfalussy Balázs* (SZFKI). Elnöküket maguk közül fogják majd megválasztani.

Jelölőbizottság: itt nem feltétlenül kellene teljesen újat választani. Elnökét a közgyűlés jelöli ki, erre Sólyom Jenőt (SZFKI) javasolják. További jelöltek: *Heiner Zsuzsa* (SZBK), *Lévainé Kovács Róza* (karcagi tanár), *Timár János* (ATOMKI), *Zsúdel László* (miskolci tanár).

A Jelölőbizottság előterjesztését vita majd szavazás követte. A küldöttgázolmányok leadásakor minden résztvevő megkapta a szavazólapokat, ezzel szavazhattak. A szünet ideje alatt a Szavazatszámoló Bizottság összesítette az eredményeket.

A folytatódó közgyűlésen először Mester András, a díjbizottság egyik tagja átadta a társulati díjakat. A tudományos díjak közül 2011-ben a Budó Ágoston-díj *Gyürky György*nek, a Detre László-díj *Kiss László*nak,

a Jánossy Lajos-díj *László András*nak, a Schmid Rezső-díj *Czigány Zsolt*nak, a Selényi Pál-díj *Sobler Dorottya*nak és a Szalay Sándor-díj *Tárkányi Ferenc*nek került kiosztásra. Az Eötvös-plakettet *Király Péterné, Kőrösi Magda* és *Szalay Istvánné* kapták. A Prométheusz-éremet *Zimányi Magdolna* kapta. A 2011-es Eötvös-éremet a Társulat Horváth Zalánnak (posztumusz) és Kiss Árpádnak ítélte oda.

Ezt követően Sólyom Jenő kihirdette a tisztségviselőkre és tiszteleti tagokra vonatkozó szavazás eredményét:

Elnök: Kroó Norbert – 57 igen szavazat.

Főtitkár: Kürti Jenő – 57 igen szavazat.

Alelnökök: Moróné Tapody Éva (47 igen), Nagy Dénes Lajos (44 igen), Zagyvai Péter (31 igen).

Főtitkárhelyettesek: Kirsch Éva (47 igen), Cserti József (46 igen), Kádár György (42 igen), Krasznahorkay Attila (42 igen).

Tiszteleti tagok: Kövesi-Domokos Zsuzsa (55 igen), Joachim Burgdörfer (50 igen).

Felügyelő Bizottság: 59–58 igen szavazattal a jelölteket megválasztották.

Jelölőbizottság: 57–56 igen szavazattal a jelölteket megválasztották. Elnöke Sólyom Jenő lett.

A zárszóban az új elnök és a főtitkár megköszönték a bizalmat, és kifejezték reményüket, hogy eleget tudnak tenni az elvárásoknak. Kroó Norbert elmondta, hogy az ember közösségben tud igazán kibontakozni, és a Társulat is egy ilyen közösség, amely 120 éve áll már fenn. A jövőre nézve jó közös munkát kívánt, megköszönte a részvételt és bezárta az ülést.

FÉNYSEBESSÉGNÉL GYORSABB NEUTRÍNÓK?

A svájci CERN atommagkutató központban szeptember 23-án tartott szemináriumon az OPERA együttműködés képviselői kiálltak korábbi, meglepő állításuk mellett, miszerint a neutrínók a féynél nagyobb sebességgel is mozoghatnak. A kijelentés alapja egyszerű: a CERN részecskegyorsítójából származó neutrínók az olaszországi Gran Sasso hegység barlangjában lévő laboratóriumba 60 nanoszekundummal hamarabb érkeztek meg, mint a fény. Ez három egyszerű mérésen alapszik: a két laboratórium közti távolság, a neutrínók svájci indulása, valamint olaszországi detektálása időpontjának meghatározásán. Ténylegesen azonban az időpontoknak, valamint a távolságnak megfelelő pontosságú mérése, amely lehetővé teszi nanoszekundum nagyságrendű időkülönbség megbízható meghatározását, rendkívül nehéz feladat.

A Gran Sasso hegység 1400 méter mélységben lévő barlangjában az OPERA (Oscillation Project with Emulsion-tRacking Apparatus) együttműködés detektora a mérésnél képes kiküszöbölni a kozmikus sugárzás zajkeltő hatását, azonban földrajzi helyzetének pontos meghatározása nehéz feladat marad. A kutatók ezért a barlang felett elhaladó 10 km hosszúságú autópályá-

szakasz forgalmát egy hétre leállítva a végpontok helyzetét GPS-műszerekkel határozták meg. A CERN neutrínóforrásának pozíciója ismeretében aztán háromszögeléssel kiszámították a neutrínók által befutott távolságot, amely 730 534,61 méter ± 20 cm-nek adódott.

A neutrínók indulásának és érkezésének időpontját cézium órákkal határozták meg, amelyek mérési pontatlansága 1 másodperc 30 millió év alatt, ami az időkülönbség-mérés pontosságát 1 nanoszekundumra állítja be. A biztonság kedvéért az együttműködés kutatói független svájci és német metrológus kutatócsoportok együttműködésével ellenőrzik a méréseket.

A kutatók egy része, köztük *Samuel Ting*, az MIT Nobel-díjas professzora elismerését fejezte ki a „szép kísérletért”. Azonban csak az idő dönti el, hogy az eredmények kiállják-e további vizsgálatok próbáját, és sikerül-e azokat független mérésekkel reprodukálni. Továbbá kételyek vannak a neutrínók CERN-beli indulási időpontjának mérésével kapcsolatban. Ugyanis a CERN-ben nincs neutrínódetektor elhelyezve, így azok indulási időpontját az őket keltő protonnyaláb adataiból kell extrapolálni.

(<http://www.newscientist.com/>)